Lektion 2

En Simpel Computer

Emil Lykke Diget

Computerarkitektur og Operativsystemer
Syddansk Universitet

Viden

- **Kombinatoriske logiske kredse**
- Memorytyper
- Memoryinterface incl. timing
- Adressedekodning
- Interrupt og exceptions
- **Computerdesign**
- Register-transfer level
- Datapath
- **Control unit**
- **Instruktionssæt**
- Pipeline
- Cache
- Processer og tråde
- Context switch
- Inter-process synkronisering og kommunikation, kritiske sektorer og semaphores

Færdigheder

- Redegøre for principperne og algoritmerne bag operativsystemets centrale funktioner
- **Forstå opbygningen af en moderne CPU**
- Kende de almindeligt forekomne memorytyper
- Forstå centrale begreber omkring et operativsystems afvikling af et program

Kompetencer

- Implementere operativsystemsfunktioner i et RTOS (Real Time Operating System)

- Lektion 1: Kombinatoriske Logiske Kredse
- Lektion 2: En Simpel Computer
- Lektion 3: Hukommelse
- Lektion 4: Mikroarkitektur
- Lektion 5: Micro-assembly og IJVM
- Lektion 6: Optimering af Mikroarkitekturdesign

Repetition

- Opskriv og reducer det boolske udtryk for denne tabel.
- Tegn et kombinatorisk logisk diagram.
- Hvilket komponent?

C	B	A	Y	X
0	0	0	0	0
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	1

$$
\begin{aligned}
X &= A\overline{B}\overline{C} + \overline{A}B\overline{C} + \overline{A}\overline{B}C + ABC \\
&= \overline{C}(A\overline{B} + \overline{A}B) + C(\overline{A}\overline{B} + AB) \\
&= \overline{C}(A\overline{B} + \overline{A}B) + C\overline{((A+B)(\overline{A}+\overline{B}))} \\
&= \overline{C}(A\overline{B} + \overline{A}B) + C\overline{(A\overline{A} + A\overline{B} + B\overline{A} + B\overline{B})} \\
&= \overline{C}(A\overline{B} + \overline{A}B) + C\overline{(A\overline{B} + \overline{A}B)} \\
&= \overline{C}(A \oplus B) + C\overline{(A \oplus B)} \\
&= C \oplus (A \oplus B)
\end{aligned}
$$

$$
\begin{aligned}
Y &= AB\overline{C} + A\overline{B}C + \overline{A}BC + ABC \\
&= C(A\overline{B} + \overline{A}B) + AB \\
&= C(A \oplus B) + AB
\end{aligned}
$$

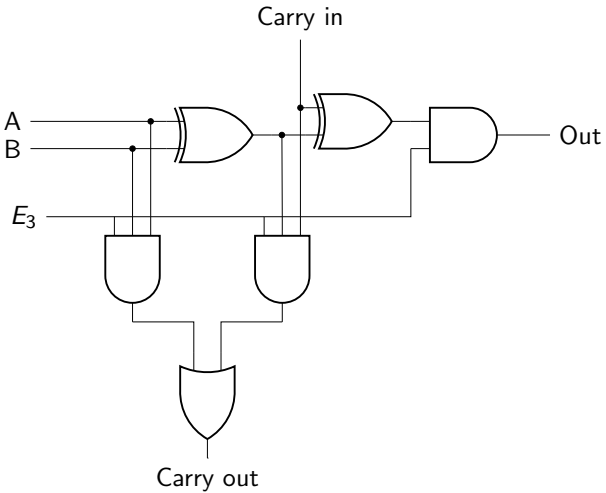
Carry in
A
B
E_3
Out
Carry out

Lagdelt Computermodel

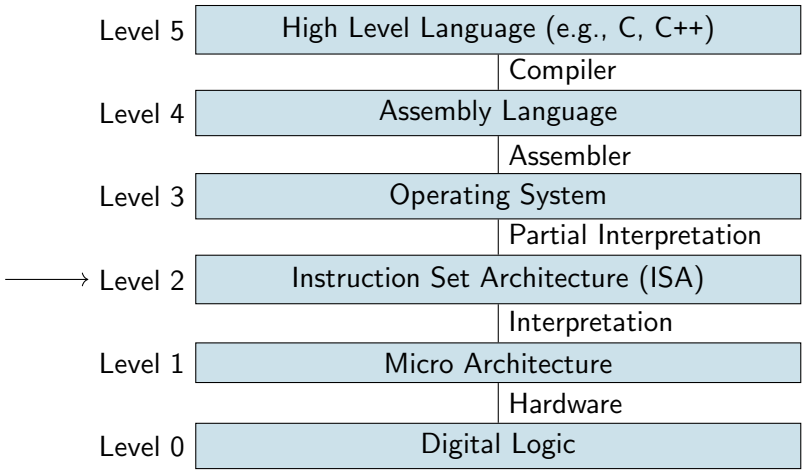

Indhold

Indhold

Tidligere var regnemaskiner bygget til at løse en **specifik** og **prædefineret** opgave.

- Reprogrammering er en besværlig process, hvor det fysiske kredsløb skal flyttes rundt, kontakter skal de-/aktiveres og kabler skal kobles til og fra.

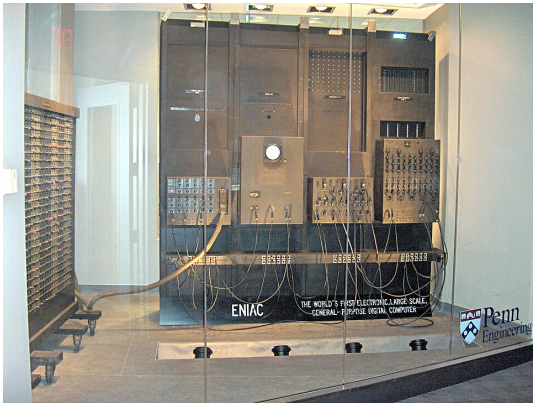

Figur: ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer)

Tidligere var regnemaskiner bygget til at løse en **specifik** og **prædefineret** opgave.

- Reprogrammering er en besværlig process, hvor det fysiske kredsløb skal flyttes rundt, kontakter skal de-/aktiveres og kabler skal kobles til og fra.

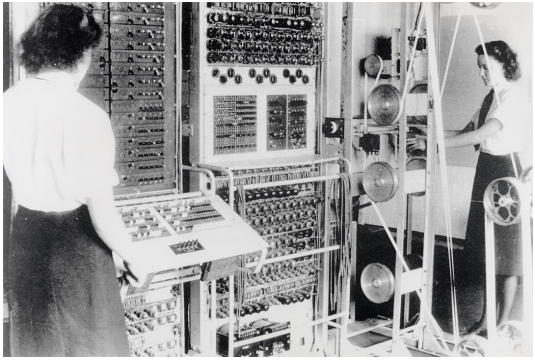

Figur: Colossus

Indhold

Von Neumann-arkitektur I

Omkring 1950 skrev John von Neumann en serie artikler, der introducerede von Neumann-arkitekturen.

[1] J. Von Neumann, „Theory and organization of complicated automata," **Burks (1966)**, s. 29–87, 1949

[2] J. Von Neumann m.fl., „The general and logical theory of automata. 1951," **John von Neumann-Collected Works**, årg. 5, s. 288–326, 1951

[3] J. Von Neumann, „The theory of automata: Construction, reproduction, homogeneity," **Burks (1966)**, s. 89–250, 1952

Von Neumann-arkitektur II

- Disse artikler var med til at forme strukturen af den moderne computer.
- I grunden handler det om, at programinstruktioner er gemt i hukommelsen ved siden af dataen.
- Program og data er altså i den samme hukommelse, og det er programmet, der beslutter, hvad der skal ske.
- Fleksibilitet.
- Arkitekturen har ikke noget prædefineret formål.
- Reprogrammering.

Von Neumann-arkitektur: Oversigt

Bestående af tre uafhængige komponenter (delsystemer):

- Central processing unit (CPU)
  - "Hjernen".
  - Kontrolenhed (control unit)
  - Registre
  - Arithmetic logic unit (ALU)
- Hukommelse (memory)
  - Gemmer program og data; random access memory (RAM) og read-only memory (ROM).
- Input/Ouput interface (I/O)
  - Del information med omverdenen; keyboard, skærm, printer, etc.

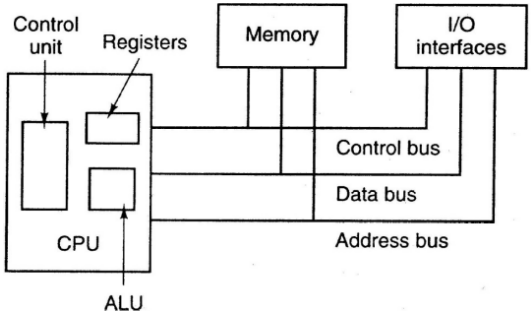

[4]

Von Neumann-arkitektur

Eksempel: Pentium II

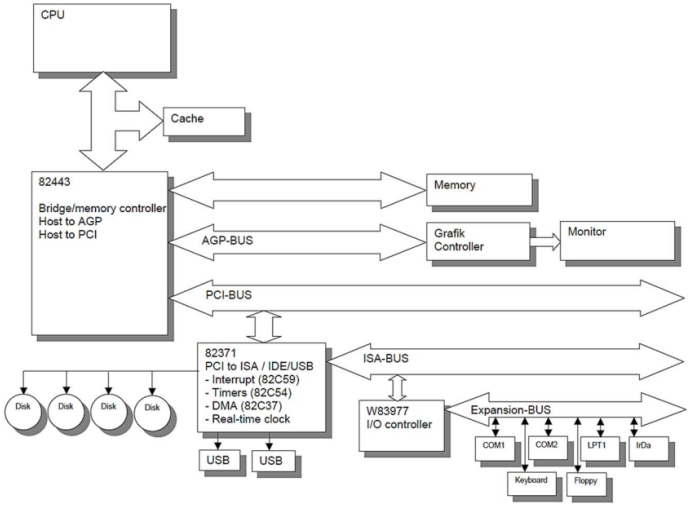

Indhold

En Simpel Computermodel

Denne mikrocomputger består af en CPU, en clock generator, en dekoder og to hukommelsesmoduler.

Hvert modul indeholder 8 adresser, hver 8-bit lange.

16 adresser i alt; adressebussen er 4-bit.

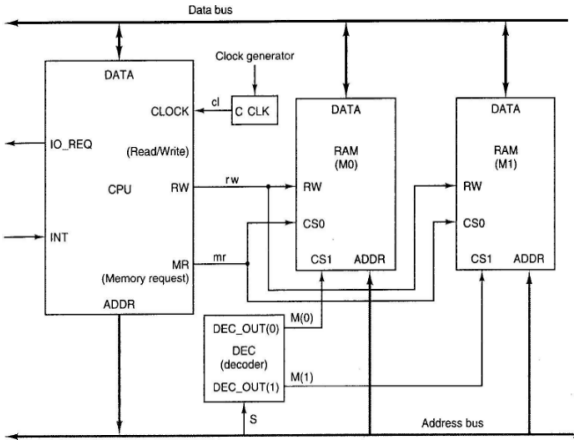

Både data og instruktioner er på data-bussen fra det samme hukommelse.

Data flyttes til **MDR**.
Instruktioner der skal dekodes og eksekveres flyttes til **IR**.

MAR udpeger adresses i hukommelsen, der skal læses eller skrives.

PC holder styr på flowet ved at gemme adressen af den næste instruktion.

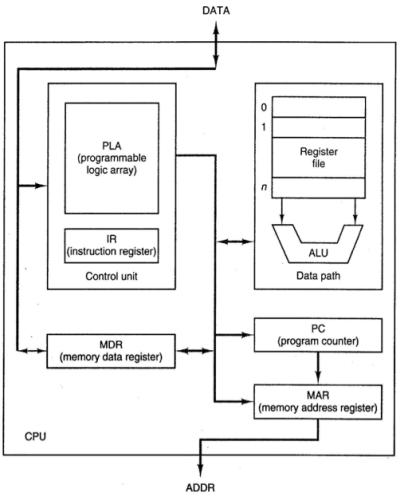

[4] Zargham, *Computer architecture: single and parallel systems*, 1996

Generelt format af en instruktion:

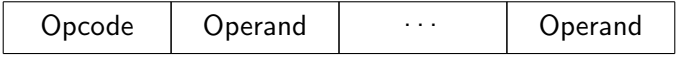

Vores microprocessor har kun fire instruktioner:

Instruktion	Opcode	Format	Betydning

Vores microprocessor har kun fire instruktioner:

Instruktion	Opcode	Format	Betydning
`LOAD`	00	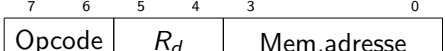	$R_d \Leftarrow$ Mem.(adr.)

Vores microprocessor har kun fire instruktioner:

Instruktion	Opcode	Format	Betydning
`LOAD`	00	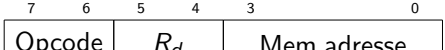	$R_d \Leftarrow$ Mem.(adr.)
`STORE`	01	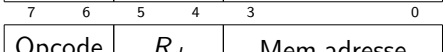	Mem.(adr.) $\Leftarrow R_d$

Vores microprocessor har kun fire instruktioner:

Instruktion	Opcode	Format	Betydning
`LOAD`	00		$R_d \Leftarrow$ Mem.(adr.)
`STORE`	01		Mem.(adr.) $\Leftarrow R_d$
`ADDR`	10		$R_d \Leftarrow R_{s1} + R_{s2}$

Vores microprocessor har kun fire instruktioner:

Instruktion	Opcode	Format	Betydning
`LOAD`	00		$R_d \Leftarrow$ Mem.(adr.)
`STORE`	01		Mem.(adr.) $\Leftarrow R_d$
`ADDR`	10	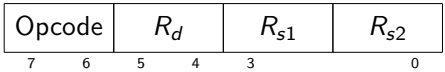	$R_d \Leftarrow R_{s1} + R_{s2}$
`ADDM`	11	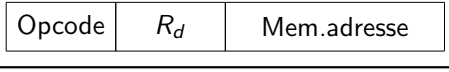	$R_d \Leftarrow R_d +$ Mem.(adr.)

En Simpel Computermodel

Opgave (15 min.)

Skriv et program, der lægger to tal sammen, der ligger på adresse 13 og 14 og gem resultatet på adresse 15.

En Simpel Computermodel

Opgave (15 min.)

Skriv et program, der lægger to tal sammen, der ligger på adresse 13 og 14 og gem resultatet på adresse 15.

```
LOAD  1, 13 ;       R1 <= mem(13)
ADDM  1, 14 ;       R1 <= R1 + mem(14)
STORE 1, 15 ;       mem(15) <= R1
```

Hukommelse

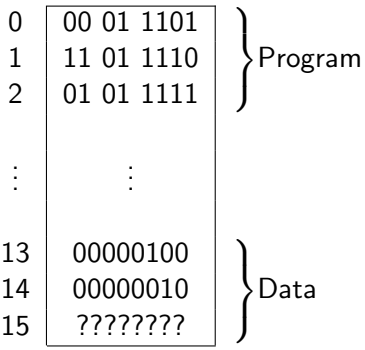


```
LOAD  1, 13 ;   R1 <= mem(13)
ADDM  1, 14 ;   R1 <= R1 + mem(14)
STORE 1, 15 ;   mem(15) <= R1
```

Adresse og program er i hukommelsen samtidigt.

Hukommelse

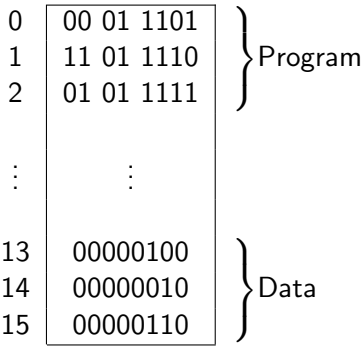


```
LOAD  1, 13 ;   R1 <= mem(13)
ADDM  1, 14 ;   R1 <= R1 + mem(14)
STORE 1, 15 ;   mem(15) <= R1
```

Adresse og program er i hukommelsen samtidigt.

En Simpel Computermodel

Eksekvering af `LOAD`

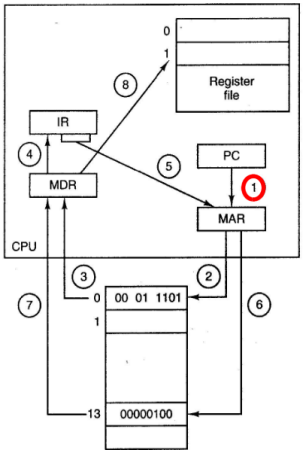

Indholdet af *Program Counter* (PC = 0) kopieres til *Memory Address Register* (MAR).

En Simpel Computermodel

Eksekvering af `LOAD`

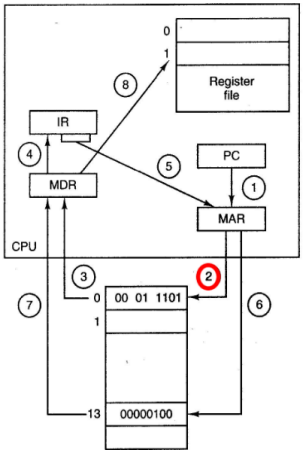

Memory Address Register (MAR) peger på den første instruktion i hukommelsen, her er det `LOAD`.

[4] Zargham, *Computer architecture: single and parallel systems*, 1996

En Simpel Computermodel

Eksekvering af `LOAD`

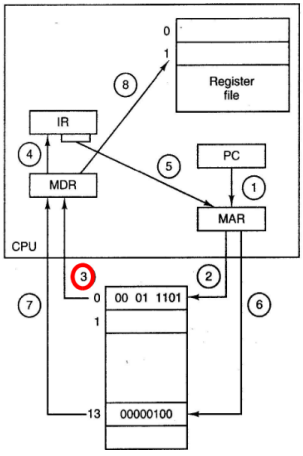

Kontrolenheden (Control Unit) anmoder om at læse indholdet på adresse 0 og bringer indholdet til *Memory Data Register* (MDR).
Samtidigt inkrementeres værdien af PC.

En Simpel Computermodel

Eksekvering af `LOAD`

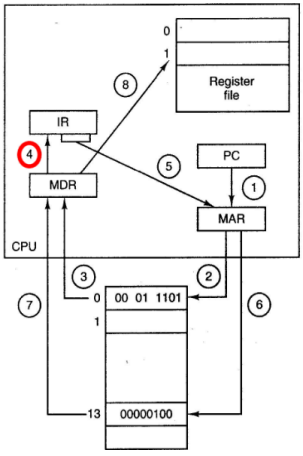

Indholdet af MDR kopieres til *Instruction Register* (IR) hvor instruktionen bliver dekodet, altså 00 $\Rightarrow$ `LOAD`.

En Simpel Computermodel

Eksekvering af `LOAD`

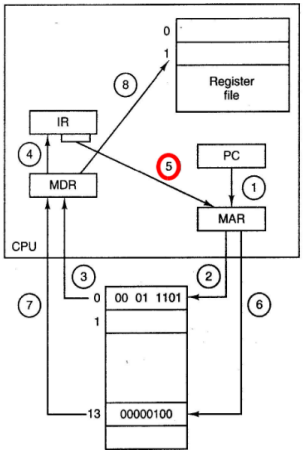

Kontrolenheden vil kopiere de 4 LSBs fra *instruktionsregisteret* (IR) til *Memory Address Register* (MAR) (1101 eller 13).

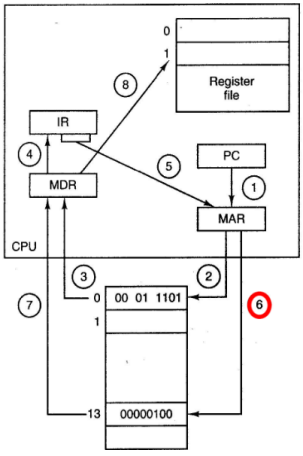

MAR peger nu på adresse 1101 (13).

En Simpel Computermodel

Eksekvering af `LOAD`

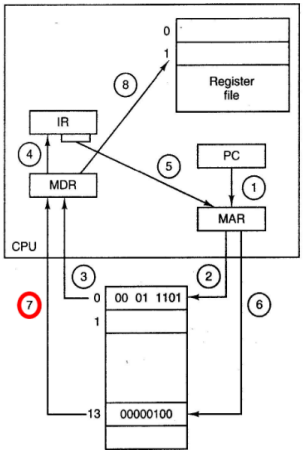

Kontrolenheden læser indholdet af adresse 13 og kopierer det til MDR.

En Simpel Computermodel

Eksekvering af `LOAD`

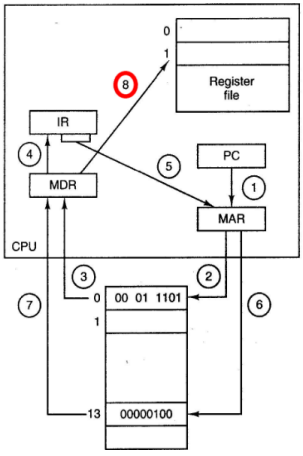

Bit 4 og 5 bestemmer hvilket register, værdien skal gemmes i. Indholdet af MDR kopieres til register 1.

En Simpel Computermodel

Kontrolenheden (Control Unit)

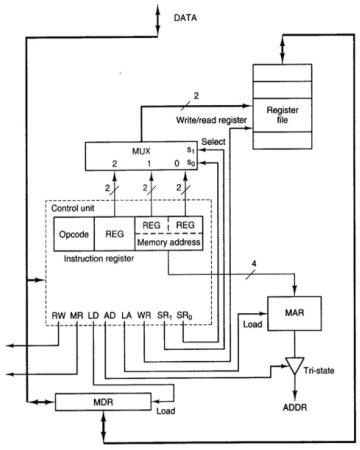

Kontrolenheden har forbindelser til registrene i CPUen.

Kontrolenheden eksekverer en sekvens af operationer, der korresponderer til en specific operation, f.eks. `LOAD`.

Denne sekvens kaldes for **mikro-instruktion**.

[4] Zargham, *Computer architecture: single and parallel systems*, 1996

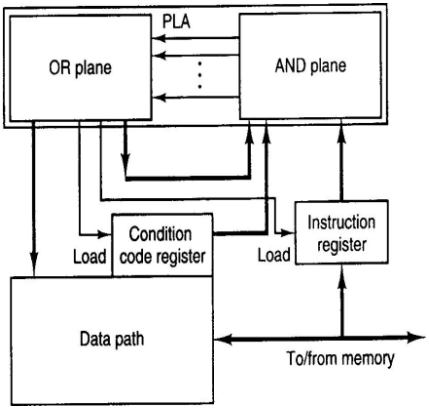

Her benyttes *Programmable Logic Array* (PLA) til at implementere kredsløbet.

- **Fordel**: Effektiv.
- **Ulempe**: Ufleksibel; ændringer i kontrolenheden kræver redesign.

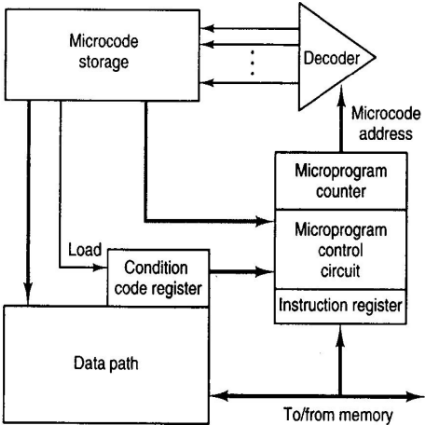

Hver instruktion eksekveres som en slags sub-rutine bestående af micro-instruktioner.

- **Fordel**: Fleksibilitet.
  En computer i en computer.
- **Ulempe**: Mindre effektiv.

Design af Kontrolenhed

Man skal tænke over følgende, når man designer størrelsen af mikroinstruktionerne (micro-instrucstion words):

- **Minimér** størrelsen af mikrokode.
- **Minimér** størrelsen af mikroprogram – længden af microkode-hukommelsen.
- **Maximér** fleksibiliteten til at tilføje og ændre microinstruktioner.
- **Maximér** parallel udførsel af microinstruktioner.

Horisontal Instruktionsdesign

LOAD

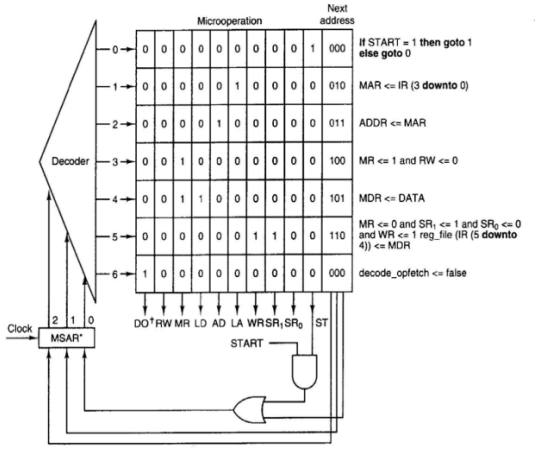

- **Fordel**: Stor fleksibilitet. Kortere eksekveringstid.
- **Ulempe**: Bredere microword-størrelse.
- **Farlig**: Man kan aktivere flere kontrolsignaler på samme tid, der kan skade CPUen.

[4] Zargham, *Computer architecture: single and parallel systems*, 1996

Vertikal Instruktionsdesign

LOAD

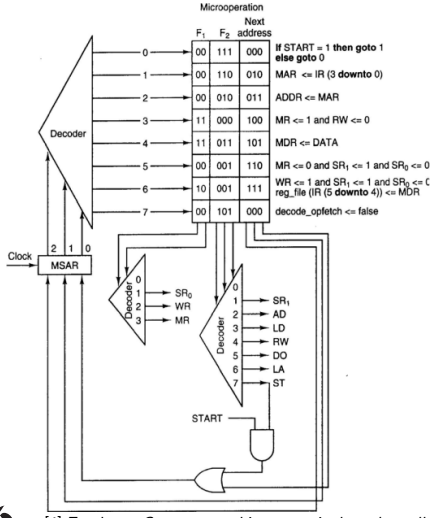

- **Fordel**: Smallere microword-størrelse.
- **Ulempe**: Mindre fleksibilitet. Længere eksekveringstid.
- Kontrolsignaler, der **ikke** må aktiveres samtidigt, kan grupperes i forskellige dekodere.

[4] Zargham, *Computer architecture: single and parallel systems*, 1996

Desing af Instruktionssæt

Design af instruktionssæt er vigtigt, når man designer en processor.

Følgende skal overvejes:

- Hvor mange instruktioner er nødvendige?
- Hvilke slags operationer er nødvendige?
- Hvor mange operand-felter og hvilke typer skal tillades i hver instruktion?

Hvor mange instruktioner er nødvendige?

Kan hjælpe med at bestemme størrelsen af opcode-feltet.

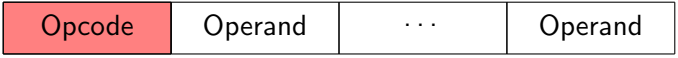

- Flere instuktioner $\Leftrightarrow$ bredere opcode-felt.
- Hver operation fylder mere i hukommelsen.
- Et program kan skrives med færre og mere præcise instruktioner.

Leder til CISC-designet; Complex Instruction Set Computer.
Kompleksitet kan leder til at hver instruktion kan tage flere clock-cykler, men programmet i helhed kan være hurtigere at køre, da der er færre instruktioner.

Hvor mange instruktioner er nødvendige?

Kan hjælpe med at bestemme størrelsen af opcode-feltet.

- Færre instruktioner $\Leftrightarrow$ smallere opcode-felt.
- Hver operation fylder mindre i hukommelsen.
- Et program skal skrives med flere instruktioner for at have samme funktionalitet.

Leder til RISC-designet; Reduced Instruction Set Computer.
Simplicitet betyder at instruktioner ofte eksekveres i en clock-cyklus, så hver instruktion er hurtigere at eksekvere.

Hvor mange instruktioner er nødvendige?

Afvejning mellem at implementere funktionalitet som...

Instruktion i CPU	Subroutine i program
Leder til CISC	Leder til RISC
Kort access-tid	Længere access-tid
Langsommere end RISC pga. kompleksitet	Hurtigere end CISC pga. simplicitet
Mindre program	Større program (med subroutiner eller biblioteker)
Større strømforbrug	Mindre strømforbrug

Hvilke slags operationer er nødvendige?

Instruktionssættet kan variere mellem forskellige processorer. De fleste vil have operationer, der kan kategoriseres som følger:

- **Datatransfer**: Flyt (el. kopier) data fra en lokation til en anden.
- **Aritmetik**: Simple aritmiske operationer.
- **Logik**: Boolske operationer.
- **Kontrol**: Relateret til instruktionseksekvering, f.eks. `SKIP`, `RETURN`, `HALT`.
- **System**: Operativsystem-instruktioner, f.eks. systemkald.
- **I/O**: Flyt data ml. hukommelse og eksterne enheder.

Hvor mange operand-felter og hvilke typer skal tillades i hver instruktion?

Størrelsen af et operand-felt er typisk meget begrænset.
Dog er det nødvendigt at referere til en stor mængde hukommelse.
Dette kan løses ved at bruge forskellige adresse-modes. De mest normale (på engelsk):

Adresserings-type	Beskrivelse
Immediate	Data
Direct	Adresse til data
Indirect	Adresse til adresse til data
Displacement (indexed)	Adresse til offset og lokal adresse
Stack	En slags indirect-type

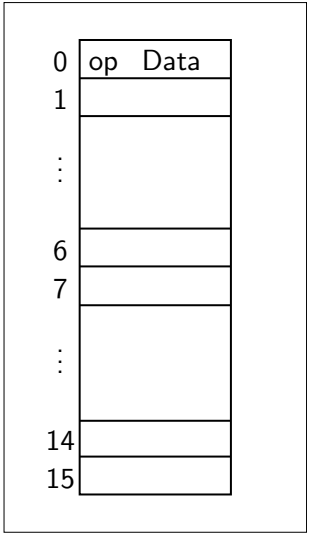

Hvor mange operand-felter og hvilke typer skal tillades i hver instruktion?

Størrelsen af et operand-felt er typisk meget begrænset.
Dog er det nødvendigt at referere til en stor mængde hukommelse.
Dette kan løses ved at bruge forskellige adresse-modes. De mest normale (på engelsk):

Adresserings-type	Beskrivelse
Immediate	Data
Direct	Adresse til data
Indirect	Adresse til adresse til data
Displacement (indexed)	Adresse til offset og lokal adresse
Stack	En slags indirect-type

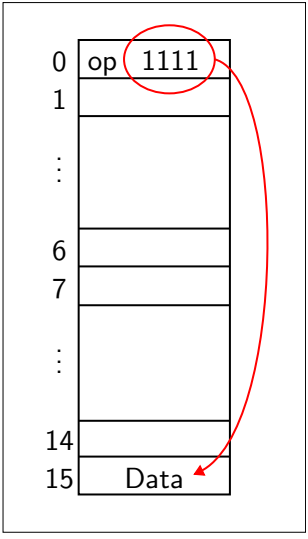

Hvor mange operand-felter og hvilke typer skal tillades i hver instruktion?

Størrelsen af et operand-felt er typisk meget begrænset.
Dog er det nødvendigt at referere til en stor mængde hukommelse.
Dette kan løses ved at bruge forskellige adresse-modes. De mest normale (på engelsk):

Adresserings-type	Beskrivelse
Immediate	Data
Direct	Adresse til data
Indirect	Adresse til adresse til data
Displacement (indexed)	Adresse til offset og lokal adresse
Stack	En slags indirect-type

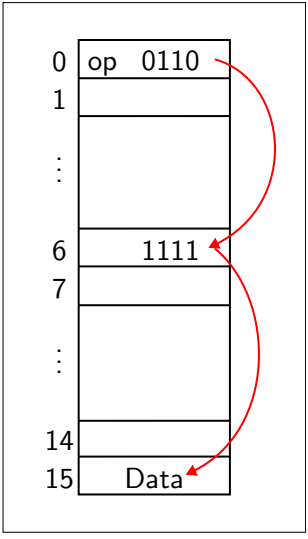

Hvor mange operand-felter og hvilke typer skal tillades i hver instruktion?

Størrelsen af et operand-felt er typisk meget begrænset.
Dog er det nødvendigt at referere til en stor mængde hukommelse.
Dette kan løses ved at bruge forskellige adresse-modes. De mest normale (på engelsk):

Adresserings-type	Beskrivelse
Immediate	Data
Direct	Adresse til data
Indirect	Adresse til adresse til data
Displacement (indexed)	Adresse til offset og lokal adresse
Stack	En slags indirect-type

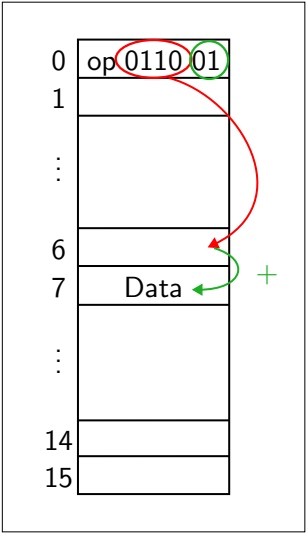

Hvor mange operand-felter og hvilke typer skal tillades i hver instruktion?

Størrelsen af et operand-felt er typisk meget begrænset.
Dog er det nødvendigt at referere til en stor mængde hukommelse.
Dette kan løses ved at bruge forskellige adresse-modes. De mest normale (på engelsk):

Adresserings-type	Beskrivelse
Immediate	Data
Direct	Adresse til data
Indirect	Adresse til adresse til data
Displacement (indexed)	Adresse til offset og lokal adresse
Stack	En slags indirect-type

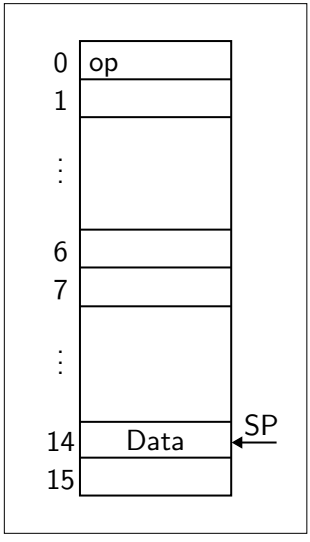

Indhold

Opsummering

- Von-Neumann-arkitektur; en general (simpel) computer bestående af CPU, hukommelse og I/O.
- En simpel CPU
- Funktionen af kontrolenheden og dens design af mikrokode.
- Design af instruktionssæt.
- Adressering af hukommelse.

Referencer I

[1] J. Von Neumann, „Theory and organization of complicated automata,“ **Burks (1966)**, s. 29–87, 1949.

[2] J. Von Neumann m.fl., „The general and logical theory of automata. 1951,“ **John von Neumann-Collected Works**, årg. 5, s. 288–326, 1951.

[3] J. Von Neumann, „The theory of automata: Construction, reproduction, homogeneity,“ **Burks (1966)**, s. 89–250, 1952.

[4] M. R. Zargham, **Computer architecture: single and parallel systems**. Prentice-Hall, Inc., 1996.

Opgave

Benyt en digital-logik simulator som f.eks. Digital
`https://github.com/hneemann/Digital`.
Implementér to kontrolenheder med load-operationen; en med horisontal instruktionsdesign og en med vertikal instruktionsdesign.